

Warszawa, 05-05-2023 r.

RZECZNIK PRAW OBYWATELSKICH

Marcin Wiącek

VII.501.72.2023.MK

Pan

Wojciech Pawlak

**Dyrektor Naukowej i Akademickiej Sieci
Komputerowej- Państwowy Instytut
Badawczy**

NASK-PIB

ePUAP

Szanowny Panie Dyrektorze,

Rzecznik Praw Obywatelskich z urzędu podjął sprawę dotyczącą wprowadzonego w szkołach objętych Ogólnopolską Siecią Edukacyjną (OSE) systemu monitorowania zachowań w sieci B3. Z informacji prasowych wynika, że możliwości technologiczne systemu sprawiają, że system jest w stanie „na podstawie przesyłanych obrazów, wideo i wiadomości wyłapać emocje i zamiary uczniów”¹. Jak wskazano, „to wyjątkowy program w skali świata, który przeczesuje internet w czasie rzeczywistym, analizując obrazy, mowę i wideo. Wykorzystują go największe firmy z listy Fortune 500, różne agendy rządowe i firmy z Doliny Krzemowej, m.in. do wykrywania terroryzmu i wycieku cennych danych”.

¹ Zob. <https://wyborcza.pl/7,75398,29639901,szkolny-big-brother-do-szuflady.html#S.MT-K.C-B.1-L.1.duzy> (dostęp 24.04.2023).

Rzecznik Praw Obywatelskich zauważa, że – jak wynika z wyjaśnień NASK dostępnych na stronie internetowej – „ekosystem bezpieczeństwa w ramach programu OSE monitoruje zagrożenia na trzech poziomach (B1, B2, B3). Na poziomie B1 odbywa się klasyfikacja domen internetowych poprzez system bezpiecznego DNS (Domain Name System), który blokuje dostęp do domen sklasyfikowanych jako zabronione w OSE. Na poziomie B2 wykonywana jest analiza i klasyfikacja treści w oparciu o bazę adresów internetowych URL, w wyniku której następuje blokowanie dostępu do należących do kategorii zabronionych w OSE”². W świetle informacji prasowych, wyjaśnienia wymagają informacje na temat możliwości technologicznych systemu B3, który „w swoim założeniu pełni funkcję monitorowania dostępu do treści potencjalnie szkodliwych”³.

Mając powyższe informacje na uwadze, w ocenie Rzecznika Praw Obywatelskich, z punktu widzenia ochrony prawa do prywatności i ochrony danych osobowych, sprawa wymaga zbadania i rozwiania wątpliwości w zakresie zasad funkcjonowania systemu i niezbędności wprowadzonego środka. **Wątpliwości budzi to, czy system nie ingeruje w sposób nieproporcjonalny w życie prywatne uczniów i nauczycieli.** Z materiałów prasowych wynika bowiem, że system „wykorzystując sztuczną inteligencję, potrafi wykryć, co uczniowie oglądają, czytają, a także co sobie wysyłają i co do siebie piszą w internecie”⁴.

Rzecznik Praw Obywatelskich zwracał wielokrotnie uwagę, że ochrona życia prywatnego, o której stanowi art. 47 Konstytucji RP, obejmuje między innymi autonomię informacyjną, która oznacza prawo do samodzielnego decydowania o ujawnianiu innym informacji dotyczących swojej osoby, jak również prawo do kontrolowania tych informacji, jeżeli znajdują się w dyspozycji innych podmiotów (zob. m. in. wyroki TK: z dnia 20 marca 2006 r., sygn. akt K 17/05; z dnia 20 listopada 2002 r., sygn. akt K 41/02; z dnia 19 lutego 2002 r., sygn. akt U 3/01). Ograniczenia w korzystaniu z prawa do prywatności (art. 47 Konstytucji RP) oraz autonomii

² Zob. odpowiedź NASK na publikację GW: <https://www.nask.pl/pl/aktualnosci/5170,Odpowiedz-na-publikacje-Gazety-Wyborczej-z-10-i-13-kwietnia-2023-r.html> (dostęp 24.04.2023).

³ Zob. j.w. odpowiedź NASK na publikację Gazety Wyborczej.

⁴ Zob. <https://wyborcza.pl/7,75398,29639901,szkolny-big-brother-do-szuflady.html#S.MT-K.C-B.1-L.1.duzy> (dostęp 24.04.2023).

informacyjnej jednostki (art. 51 Konstytucji RP) są dopuszczalne jedynie na zasadach określonych w art. 31 ust. 3 Konstytucji RP. Dodatkowo, w odniesieniu do prawa do ochrony danych osobowych, wymogi te doprecyzowane zostały w art. 51 ust. 2 Konstytucji RP. Zgodnie z tym przepisem władze publiczne nie mogą pozyskiwać gromadzić i udostępniać innych informacji o obywatelach niż niezbędne w demokratycznym państwie prawnym. Podobne wymogi odnieść należy do realizacji zasady minimalizacji danych ujętej w art. 5 ust. 1 lit. c rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2016/679 z dnia 27 kwietnia 2016 r. w sprawie ochrony osób fizycznych w związku z przetwarzaniem danych osobowych i w sprawie swobodnego przepływu takich danych oraz uchylenia dyrektywy 95/46/WE (Dz. U. UE L. 119.1 ze sprost.). Zgodnie z tą zasadą przetwarzanie danych osobowych musi być adekwatne, stosowne oraz ograniczone do tego, co niezbędne do celów, w których te dane są przetwarzane.

Jednocześnie **Rzecznik Praw Obywatelskich zauważa, że celem systemu B3 ma być przeciwdziałanie przemocy w szkole/mowie nienawiści.** Jak wskazano, system „B3 ma wykrywać zagrożenia związane z cyberprzemocą (prześladowania, nękania, agresja, poniżanie), szkodliwe treści (pornografia, przemoc, treści nawołujące do samookaleczeń lub samobójstw, sexting, pedofilię)”⁵. Z publikacji prasowej wynika jednak, że dotychczas nie są wykorzystywane wyniki pracy systemu, nie zostały również przedstawione żadne raporty, które mogłyby posłużyć przeciwdziałaniu przemocy w szkole. Nasuwa się więc pytanie, dlaczego możliwości systemu nie mogą być wykorzystywane aktualnie, a także jakie aktualnie są wdrożone środki mające na celu zapobieganie niebezpiecznym treściom dostępnym w sieci. Szkoły i placówki zapewniające uczniom dostęp do Internetu, w myśl art. 27 ustawy z dnia 14 grudnia 2016 r. – Prawo oświatowe (Dz. U. z 2021 r. poz. 1082 ze zm.), są bowiem obowiązane do podejmowania działań zabezpieczających uczniów przed dostępem do treści, które mogą stanowić zagrożenie dla ich prawidłowego rozwoju, w szczególności zainstalować i aktualizować oprogramowanie zabezpieczające.

W celu wyjaśnienia powyższych wątpliwości Rzecznik skierował wystąpienie do Ministra Cyfryzacji oraz Ministra Edukacji i Nauki. Jednocześnie, działając na podstawie art. 13 ust. 1 pkt 2 ustawy z dnia 15 lipca 1987 r. o Rzeczniku Praw Obywatelskich (Dz. U. z 2020 r. poz. 627 ze zm.), **zwracam się z uprzejmą prośbą**

⁵ Tamże.

również do Pana Ministra o informacje na temat zasad funkcjonowania systemu 3B w placówkach oświatowych, w szczególności proszę o informacje:

- na jakiej podstawie prawnej został wprowadzony system 3B;
- jakie regulacje określają zasady działania, cele i założenia systemu;
- jakie są możliwości technologiczne systemu;
- w jaki sposób aktualnie system jest wykorzystywany i w jaki sposób będzie wykorzystywany w przyszłości; a także kiedy zostaną udostępnione raporty generowane przez system.

Proszę również uprzejmie o informacje czy wprowadzenie systemu było przedmiotem konsultacji z organem nadzorczym do spraw ochrony danych osobowych.

Ponadto proszę o wyjaśnienia na temat aktualnie wdrożonych środków bezpieczeństwa przed treściami szkodliwymi w Internecie, które są stosowane w placówkach oświatowych.

Z poważaniem

Marcin Wiącek

Rzecznik Praw Obywatelskich

/-podpisano elektronicznie/

Do wiadomości:

Pan Jan Nowak

Prezes Urzędu Ochrony Danych Osobowych

ePUAP